

ВТРУЧАННЯ У ПРИВАТНЕ ЖИТТЯ ОСОБИ ШЛЯХОМ АУДІО-, ВІДЕОКОНТРОЛЮ

Халімон Іванна Вікторівна, студент навчально-наукового інституту права і психології Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін навчально-наукового інституту права і психології Національної академії внутрішніх справ *Мазур О.С.*

З прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України в 2012р.З'явився новий інститут – негласні слідчі (розшукові) дії, а також отримала окреме визначення нова слідча дія – «аудіо-, відеоконтроль».

Актуальність досліджуваної проблеми полягає в тому, що поява нової слідчої дії обумовлює необхідність її теоретичного аналізу та розроблення рекомендацій щодо практики її застосування.

Аналіз останніх наукових досліджень свідчить, що проблемам провадження слідчих дій у сучасній юридичній літературі приділяється неабияка увага. Слід, проте, зазначити, що проблема форм аудіо-, відеоконтролю у кримінально-процесуальній літературі тільки починає активно досліджуватись.

Відповідно до ст. 260 нового КПК України аудіо-, відеоконтроль особи є різновидом втручання у приватне спілкування, яке проводиться без її відома на підставі ухвали слідчого судді, якщо є достатні підстави вважати, що розмови цієї особи або інші звуки, рухи, дії, пов'язані з її діяльністю або місцем перебування тощо, можуть містити відомості, які мають значення для досудового розслідування.[1]

Виникає багато питань щодо меж застосування даного інституту, наприклад, про те, які рухи людини і де можуть документуватись, у яких приміщеннях допустимий аудіо-, відеоконтроль тощо.

Досить стисло за обсягом і змістом правова регламентація аудіо-, відеоконтролю особи, окрім визначення її поняття та натяку на підставі його застосування навряд чи може відповідати сучасним вимогам європейських стандартів до якості закону.

Окрім цієї статті з'явилась ст. 269 нового КПК: Для пошуку, фіксації і перевірки під час досудового розслідування тяжкого або особливо тяжкого злочину відомостей про особу та її поведінку або тих, з ким ця особа контактує, або певної речі чи місця у публічно доступних місцях може проводитись візуальне спостереження за зазначеними об'єктами або візуальне спостереження з використанням відеозапису, фотографування, спеціальних технічних засобів для спостереження. За результатами спостереження складається протокол, до якого долучаються отримані фотографії та/або відеозапис. 2. Спостереження за особою згідно частиною першою статті проводиться на підставі ухвали слідчого судді.[1]

Стаття 270 нового КПК України: «Аудіо-, відеоконтроль місця» визначає: «Аудіо-, відеоконтроль може здійснюватись під час досудового розслідування тяжкого або особливо тяжкого злочину і полягає у здійсненні прихованої фіксації відомостей за допомогою аудіо-, відеозапису всередині публічно доступних місць, без відома їх власника, володільця або присутніх у цьому місці осіб, за наявності відомостей про те, що розмови і поведінка осіб у цьому місці, а також інші події, що там відбуваються, можуть містити інформацію, яка має значення для кримінального провадження. 2. Аудіо-, відеоконтроль місця згідно з частиною першою цієї статті проводиться на підставі ухвали слідчого судді, постановленої в порядку, передбаченому статтями 246, 248, 249 цього Кодексу».[1]

Аудіо-, відеоконтроль місця відрізняється від аналогічної негласної слідчої дії «Аудіо-, відео контроль особи» передусім місцем її проведення, а також організаційно-тактичними особливостями здійснення. Регламентована цією статтею КПК негласна слідча (розшукова) дія може проводитись у громадських місцях та в місцях загального користування, доступ до яких необмежений, тобто всередині публічно доступних місць, до яких згідно із тлумаченням положень частин 2 та 3 ст. 267 КК України можна увійти або в

яких можна перебувати на правових підставах без відома їх власника, володільця або присутніх у цьому місці осіб. Такими місцями є кінотеатри, кафе, ресторани тощо. Приміщення, спеціально призначені для утримання осіб, права яких обмежені відповідно до закону мають статус публічно доступних для проведення цієї негласної слідчої дії.

Фактично в законі названі три слідчі дії, які мають однакові об'єкти дослідження. Навіть коли мова йде про аудіо-, відеоконтроль місця, то закон розуміє провадження даного заходу за наявності відомостей про, що розмови і поведінка осіб у цьому місці, а також інші події, що там відбуваються, можуть містити інформацію, яка має значення для кримінального провадження. Названі як окремі слідчі дії заходи мають однакові об'єкти, предмети і методи дослідження. Вони мають своїм змістом спостереження за особою і окремими місцями її перебування та різняться хіба що рівнем їх технологізації. [2,с.259]

Регламентация усіх трьох названих заходів не є достатньо передбачуваною, не створює наданих гарантій для особи, що обумовлює необхідність удосконалення у даному аспекті. [3,с.20]

Відповідно до ст. 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Одним із науковців В.М. Тертишником запропоновано доповнити систему слідчих дій новою процесуальною формою одержання доказів – безпосереднім спостереженням, а також включити до КПК України норму такого змісту: «З метою встановлення обставин події злочину, а рівно інших фактів, які мають значення для справи, органів досудового розслідування, за наявністю, до того можливості та необхідності, самостійно за своєю ініціативою або за дорученням слідчого здійснює безпосереднє спостереження за певними подіями, фактами або діями окремих осіб безпосереднє спостереження і технічне документування досліджуваних при цьому фактів» [2,с.260]

Завданням безпосереднього спостереження є: виявлення і розкриття злочину, вивчення і технічне документування обставин його вчинення, закріплення слідів та інших фактичних даних, отримання відомостей, необхідних для розкриття злочину.

Дані слідчі дії здійснюються шляхом аудіо- і відео контролю за діями запідозрених у підготовці або вчиненні злочину осіб або за окремими обставинами події злочину, а також технічного документування таких фактів.

У процесі розслідування орган досудового розслідування фіксує і вивчає обставини події злочину і дії запідозрених осіб, виявляє і закріплює сліди злочину і інші фактичні дані, застосовуючи фотографування, відеозапис, використовує оптичні і інші технічні засоби.

Про провадження спостереження складається протокол із додержанням вимог КПК. У протоколі описується все знайдене в тому вигляді, в якому воно спостерігалось, і всі дії, в тій послідовності, в якій вони відбувались.

Результати технічного документування мають значення самостійного виду доказу і зберігаються протягом усього часу кримінального провадження.

Органи досудового розслідування зобов'язані вживати заходів, щодо виключення можливості розголошення секретних відомостей або інтимних чи інших даних, що торкаються особистого життя, честі чи гідності особи, якщо вони не містять інформації про злочин.

Докладна регламентація в законодавстві підстав, умов, процедури здійснення аудіо- відеоконтролю особи має стати своєрідною запорукою «передбачуваності» закону, стримуючим фактором, становитиме гарантію захисту від безпідставних втручань у особисте життя громадян.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квіт. 2012 р. // Голос України. - 2012. - 19 травня (№ 90-91).
2. Тертишник В.М. Гострі кути реформування кримінального процесу // Право і суспільство. - 2К., 2012. - №1 с. 259-260.
3. Чабайовський Т. В. П'єтати та межі кримінально-процесуального втручання в особисте життя громадян // Право України. - К., 2012. - 20 с.